

Nr 405.

Av herrar **Weibull** och **Lindskog**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående den högre lantbruksundervisningens ordnande m. m.*

Genom proposition nr 143 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen besluta bland annat, att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen tillstyrkta förslag skola inrättas vid Ultuna en lantbrukshögskola och en centralanstalt för försöksväsendet å jordbruksområdet, vid Experimentalfältet en växtskyddsanstalt samt vid Alnarp ett lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. Härvid har ministern för utrikes ärendena friherre Ramel anmält avvikande mening under hemställan för sin del, att han ansåge, att den högre lantbruksundervisningen borde — i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i den av herr Nilsson i Kabbarp m. fl. avgivna, vid jordbruksutskottets utlåtande nr 89 till 1930 års riksdag fogade reservationen — ordnas på så sätt, att de båda nuvarande lantbruksinstituten, alltså såväl det vid Ultuna som det vid Alnarp, ombildades och utbyggdes till lantbrukshögskolor. Det sålunda i propositionen framlagda förslaget överensstämmer i fråga om platsen för lantbrukshögskolans förläggning med vad Kungl. Maj:t föreslog i proposition nr 249 till 1930 års riksdag men avviker i vissa andra avseenden därifrån. Sålunda hava i propositionen upptagits och utformats de av enskilda motionärer vid nämnda riksdag framförda samt av jordbruksutskottet tillstyrkta förslagen om en samorganisation av lantbrukshögskolan och centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet samt om vissa åtgärder för att underlätta begåvade elever i lantmanna- och lantbruksskolorna fortsatta utbildning för förvärvande av nödig teoretisk kompetens för inträde vid lantbrukshögskolan. Därjämte innebär sistnämnda proposition nr 249 ett bibehållande av agronomkursen å Alnarp, under det att nu i stället föreslås inrättandet å Alnarp av en lantbruksskolans högre kurs (driftsledarkurs).

Såsom bekant är den högre lantbruksundervisningen för närvarande knuten till de båda lantbruksinstituten vid Ultuna och Alnarp. Utbildningen vid de båda instituten har efter hand erhållit en höjd nivå och fördelar sig numera å dels tvååriga agronomkurser samt dels därvid anslutna ettåriga konsulentkurser. Den högre mejeriundervisningen är förlagd till Alnarp och intimt knuten till lantbruksundervisningen därstädes. Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet är förlagd till Stockholm. Högre trädgårdsundervisning i egentlig mening fin-

nes ej inom landet anordnad, men behovet härav är i viss mån tillgodosett genom stipendier för trädgårdsstudier i utlandet.

En jämförelse mellan nu rådande organisation på ifrågavarande områden och den i Kungl. Maj:ts förevarande proposition framlagda giver vid handen, att synnerligen ingripande förändringar och omgestaltningar i olika viktiga hänseenden vid ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag skulle äga rum. I den mån härigenom förbättringar i vissa hänseenden avses att vinnas måste förslaget givetvis hälsas med tillfredsställelse, men det är likväl påkallat uppmärksamma i vad mån sådana förbättringar åstadkommas på bekostnad av samtidigt slojade värden med därav följande försämringar i befintliga anordningar. Likaledes uppstår frågan, huruvida dylikt slopande med hänsyn till olika inverkan omständigheter kan anses vara oundgängligen nödvändigt för frågans lösning. Härvid faller genast i ögonen den ofördelaktiga ställning, vari landets södra delar skulle komma genom lantbrukshögskolans förläggning till Ultuna under samtidigt nedläggande av den hittillsvarande högre lantbruksundervisningen å Alnarp med därtill knuten försöks- och forskningsverksamhet i samarbete med Lunds universitet och andra i provinsen förlagda institutioner. I sistnämnda hänseende innebär det i år föreliggande förslaget en avsevärd skärpning i ogynnsam riktning av fjolårets förslag, enär i sistnämnda förslag dock bibehölls agronomkursen å Alnarp.

Det förefaller uppenbart, att det fullständiga nedläggandet av den högre lantbruksundervisningen för de södra landsdelarnas vidkommande, som härigenom skulle äga rum, måste väcka de allra allvarligaste betänkligheter. Att dessa betänkligheter icke kunna avfärdas såsom uttryck för lokalpatriotiska känslor utan fastmera bottna i saklig insikt om de faktiska olägenheter och missförhållanden av betydande praktisk räckvidd, som genomförandet av förslaget i detta hänseende komme att medföra, torde vara omöjligt att med hållbara argument bestrida. Visserligen har i propositionen kunnat åberopas, att förlidet års riksdag intog den principiella hållning i frågan, som Kungl. Maj:ts förslag nu byggt på. Med hänsyn härtill torde det icke heller vara befogat att framställa erinringar mot att detta förslag av Kungl. Maj:t framlagts. Och gärna må erkännas, att förslaget med de förutsättningar det sålunda haft att bygga på, är väl genomtänkt och skickligt utformat. Emellertid torde böra beaktas, att riksdagens nyssnämnda principiella hållning näppeligen kan anses hava varit grundad på ett tillräckligt djupt skärskådande av de vittutseende konsekvenser, vartill den i verkligheten skulle kunna komma att leda. Såsom framgår av förenämnda proposition, nr 249 till 1930 års riksdag, stod dåvarande departementschefens — liksom de sakkunnigas — slutliga val mellan Ultuna och Alnarp, för vilka båda platser lämplighet departementschefen ansåg starka skäl kunna anföras, men av vilka Ultuna ansågs böra givas företräde på grund av sitt, enligt vad som gjordes gällande, av avgörande betydelse varande »centrala läge».

Enligt jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande borde emellertid valet i stället stå mellan Ultuna och Stockholm. Det torde vara uppenbart, att med den utgång behandlingen av frågan sålunda erhöll, det knappast torde kunna vidhållas, att riksdagens ledamöter i allmänhet blevo i tillfälle att taga frågan i övervägande på ett så ingående och slutgiltigt sätt, att jordbruksutskottets ifrågavarande ståndpunkt nu bör framföras såsom någonting »lagakraftvunnet». I detta sammanhang torde böra erinras, att dels fyra reservanter inom utskottet ansågo det förnyade övervägandet av frågan om den högre lantbruksundervisningens ordnande, som utskottet tillstyrkte, böra inriktas på en ombildning och utbyggnad av de båda nuvarande lantbruksinstituten till lantbrukshögskolor, och dels att två reservanter höllo före, att de starkaste skälen talade för att spörsmålet om platsen för den högre lantbruksundervisningens förläggning avgjordes först i sammanhang med själva organisationsfrågan.

Det förefaller nu uppenbart, att överhuvud en olycklig linje valts, då man i ett land med Sveriges utsträckning och läge övergick till tanken att inrätta endast en lantbrukshögskola under ett samtidigt slopande av den högre lantbruksundervisningen inom landets förnämsta jordbruksområde. Särskilt om man beaktar, att den nuvarande därstädes befintliga verksamheten på grund av sällsynt gynnsamma förutsättningar i fråga om praktiskt jordbruk och försöksverksamhet, det nära grannskapet till universitet i Lund med dess anordningar för och traditioner i fråga om praktiskt tillämpad vetenskap på jordbruksområdet samt till växtförädlingsanstalterna i Skåne med rätta kunnat betecknas som en central och hård för jordbruksforskning, vars beprövade värde för landet i dess helhet är synnerligen stor. Det torde få anses vara någonting i sitt slag enastående, att åtgärder ostridigt innebärande försämring och tillbakagång på ett så viktigt och aktuellt område som det förevarande för en i fråga om jordbruk så betydande del av landet överhuvud taget kunna komma i fråga. Tänkte man sig detta slopande som en isolerad statlig besparingsåtgärd, skulle orimligheten härav givetvis träda i alldeles öppen dag, men vi hålla före, att saken icke blir mycket bättre, därför att den sammankopplas med utgiftsökningar, visserligen avsedda att utöva gynnsamma verkningar inom andra delar av landet. En lösning, som resulterar i förluster av berörda art, kan omöjligt vara den riktiga. I detta sammanhang må uttalas, att såsom försvar för ett sådant förfarande knappast kan åberopas något olyckligare argument än det på sina håll framförda, nämligen att man härvidlag i de södra landsdelarna skulle kunna anses vara på något sätt kompenserad genom att — i långt högre grad än i de övriga — »direkt kunna tillgodogöra sig forskningsarbetets i Danmark och Tyskland resultat på olika områden». Detta mindre tilltalande argument är tydligen byggt på ett tankefel: en högre undervisningsanstalt i södra Sverige är givetvis önskvärd icke minst för att hålla kontakten med samt

förmedla tillgodogörandet inom landet i dess helhet av berörda närliggande grannländers resultat.

Det nu föreliggande förslaget kan alltså icke anses tillgodose de i främsta rummet jordbruksdrivande landsdelarnas intressen i fråga om högre lantbruksundervisning och därigenom icke heller landets i dess helhet. Den nytta, som detta förslag avses medföra, torde därför icke motsvara den skada, som detsamma säkerligen skulle orsaka genom samtidigt uppförande och slopande av den nu befintliga, erkänt betydelsefulla verksamheten i södra Sverige på ifrågasatt område, vilken tvärtom vore i hög grad förtjänt av att uppmuntras och ytterligare tillgodoses. Enligt vår mening bör därför den högre lantbruksundervisningen anordnas genom en utbyggnad av de nuvarande lantbruksinstituten till lantbruks-högskolor i nära anknytning — om det visar sig möjligt även organisatoriskt — till respektive universitet i Uppsala och Lund.

Även från andra synpunkter torde kunna ifrågasättas, huruvida det nu föreliggande förslaget innebär en fullt tillfredsställande lösning av omhandlade synnerligen svårlösta spörsmål. Såsom ovan berörts skulle landets södra delar ställas utan högre lantbruksundervisning och framhållits har, att detta innebär ett missförhållande av synnerligen allvarlig art. Av motsvarande skäl synes det likaledes innebära en oriktig fördelning att förlägga driftsledarkurs allenast till Alnarp. Det torde emellertid överhuvud böra ifrågasättas, huruvida saklig anledning föreligger, att nu — fristående från lösningen av den under utredning varande huvudfrågan om den lägre lantbruksundervisningen, vilken väntas kunna föreligga vid nästa riksdag — besluta anordnandet av sagda till sistnämnda undervisning hörande driftsledarkurs. Det förefaller som om denna fråga icke nu behövt forceras fram. Man kan ej undgå den reflexionen att härigenom i viss mån bortblandats den verkliga innebörden av förslaget om den högre lantbruksundervisningens förläggning. Det vill synas som om det varit riktigare att överväga denna fråga i samband med lösandet icke av frågan om den högre utan om den lägre lantbruksundervisningen.

Även en annan del av förslaget synes påkalla uppmärksamhet. Enligt detsamma skulle av försöksverksamheten å jordbruksområdet växtskyddsanstalten kvarbliva å Experimentalfältet. Det kan ifrågasättas, huruvida icke — även vid ett genomförande av detta förslag — starkare skäl kunde anföras för att denna anstalt borde förläggas till Skåne, varest dess verksamhet torde vara av största betydelsen, eller åtminstone för att en del av anstalten dit förlades. Om — enligt vad här ifrågasatts — lantbruks-högskola skulle anordnas såväl vid Ultuna som Alnarp, synes frågan om fördelningen av sagda försöksverksamhet även i övrigt påkalla förnyat övervägande.

Det torde icke vara möjligt att inom riksdagen omarbeta det föreliggande förslaget i de delvis genomgripande avseenden, som ovan angivits, utan uppenbart är att ytterligare utredning måste äga rum. Att härige-

nom det långa uppskov, som redan uppstått i fråga om spörsmålets lösning, ytterligare något förlänges är beklagligt, men vid närmare eftertanke torde de olägenheter, detta kan medföra, framstå som långt mindre än de, som följa av att genomdriva det nu föreliggande förslaget. Nytt förslag i ämnet torde kunna medhinnas till 1932 års riksdag, varvid detsamma lärer kunna komma under omprövning i sammanhang med förslag om den lägre lantbruksundervisningens ordnande, vilket måste anses ändamålsenligt.

Av den uppfattning, som i det föregående utvecklats, följer, att den nya utredningen bör inriktas på att finna en lösning innebärande ett utbyggande och förbättrande av de nuvarande lantbruksinstituterna till lantbrukshögskolor, vilka om möjligt böra givas ökad reell anknytning till respektive universitet i Uppsala och Lund. Vad den ekonomiska sidan av ett förslag i denna riktning beträffar synes det uppenbart, att genom en dylik närmare anknytning till universiteterna besparingar borde kunna göras i de större kostnader, som ett sådant förslag måste medföra, och härigenom torde i varje fall dessa merkostnader komma att understiga värdet av det, som uppenbarligen med detsamma står att vinna. Beträffande en närmare utveckling av vissa i det föregående anförda synpunkter tillåta vi oss hänvisa till härvid i bilaga fogade inlägga till jordbruksutskottet från professorer och docenter vid Lunds universitet.

Under återopande av det anförda hemställas,

att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den närmare utredning rörande den högre lantbruksundervisningens ordnande, som kan påkallas med hänsyn till vad ovan anförts, samt om framläggande till 1932 års riksdag av det förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 21 mars 1931.

Harry Weibull.

Cl. Lindskog.

Bilaga.

Till Riksdagens Jordbruksutskott.

Det förslag till ordnande av den högre lantbruksundervisningen, som för närvarande föreligger i form av Kungl. Maj:ts proposition, koncentrerar för framtiden all högre lantbruksundervisning, med undantag för den högre mejeriundervisningen, till Ultuna. Skåne berövas härmed högre lantbruksundervisning, och den härd för jordbruksforskning, som hittills funnits vid Alnarps lantbruksinstitut, vars möjligheter lätt nog kunnat väsentligt utökas, skall i stället försvinna och Alnarp i fortsättningen endast utgöra ett led i den lägre lantbruksundervisningen.

Det är beklämmande att se landets förnämsta jordbruksprovins på detta sätt berövat en mycket väsentlig del av sin kvalificerade jordbruksforskning. De skäl, som framförts för de föreslagna anordningarna, synas oss icke heller hålla måttet inför en saklig granskning.

Dessa skäl ta huvudsakligen fasta därpå, att de jordbruksförhållanden, som råda vid Ultuna, äro mera representativa för stora delar av Sverige än de, som möta vid Alnarp. Alnarp skulle därför enligt denna åsikt icke kunna bjuda studerande från övriga delar av Sverige en för deras förhållanden avpassad undervisning, och vidare skulle forskningen vid Alnarp bli ensidigt inriktad på problem, som röra specifikt skånska jordbruksförhållanden. Kravet på en lantbrukshögskola i mellersta Sverige, med på där rådande förhållanden inriktad undervisning och forskning, synes oss fullt berättigad. Men i den mån till Alnarp förlagd forskning och undervisning äro otillfredställande för mellersta och norra Sverige, i samma mån äro arbetena vid en till Ultuna förlagd högskola otillfredsställande för Sydsverige, Skåne och därmed närmast likställda jordbruksdistrikt — något som icke från något håll torde kunna bestridas.

Då förslagsställarna trots detta faktum mena sig kunna degradera Alnarps lantbruksinstitut, i stället för att främja dess vidare utveckling, skulle man vänta sig ytterst starka motiv härför. Som ett dylikt starkt motiv kan knappast räknas det till förmån för Ultuna gent emot Alnarp framförda, att det förra ligger närmare universitetet, vilket skulle medföra större möjligheter för ett samarbete mellan universitetet och en till Ultuna förlagd lantbrukshögskola. Frågan om dylikt samarbete — liksom andra skäl för högskolans förläggande till Ultuna — ha tidigare diskuterats i en skrivelse från Lunds universitet, nämligen i Större akademiska konsistoriets yttrande över den högre lantbruksundervisningens ordnande, av den 14 januari 1928. Däri framhölls, att den obetydliga skillnaden i avstånd från vederbörande universitet har ringa betydelse i jämförelse med den grad av kontakt, som redan existerar mellan å ena sidan Lunds universitet och å den andra Alnarps lantbruksinstitut och jordbruksforskningen i allmänhet. Lunds universitet har tvenne personliga professurer i direkt anslutning till tillämpad naturvetenskap. Lärare vid Alnarps lantbruksinstitut utföra vid universitetets institutioner ett högt skattat forskningsarbete, som direkt berör viktiga frågor inom jordbruket. I Kungl. fysiografiska sällskapet med dess sektion för praktisk naturvetenskap och dess fonder för understöd av forskning på lantbruksområdet äger Lunds universitet ytterligare en synnerligen viktig för-

eningslänk med jordbruksforskningen, vilken icke har någon motsvarighet vid vårt andra universitet. Det nu föreliggande förslaget till den högre lantbruksundervisningens ordnande kommer, om det blir antaget, att tvärt avklippa och omöjliggöra en vidare utveckling av detta lovande samarbete mellan universitetet och den jordbruksforskning, som bedrivs med Alnarp som centrum. Skånsk, och därmed svensk, jordbruksforskning skulle härigenom *berövas det värdefulla stöd, som Lunds universitet lämnar, och samtidigt skulle universitetet förlora det ytterst värdefulla incitament, som ligger i en intim kontakt med det praktiska jordbruket och dess frågeställningar.*

Det enda verkliga skäl, som framförts för Ultunas utbyggande och Alnarps degradering är att kostnadsskäl omöjliggöra upprätthållandet av tvenne anstalter på den höga standard, som man anser sig böra fordra av den blivande lantbrukshögskolan.

För den som tror på det svenska jordbrukets framtid och dess fortsatta utvecklingsmöjligheter i rationell riktning måste kostnadsskålen — hur berättigad sparsamhet med statens medel än må vara — te sig obetydliga i jämförelse med den tillbakagång, varmed det nu framlagda förslaget hotar det skånska lantbruket. Man lamslår en väsentlig del av jordbruksforskningen i vår främsta jordbruksprovins och stäcker dess utvecklingsmöjligheter, och man berövar samtidigt jordbruksungdomen inom samma område möjligheten att erhålla en högre undervisning, anpassad efter de speciella förhållanden denna ungdom kommer att möta i praktiken.

Allt detta göres under motivering att staten ej har råd till bättre — och för att trösta skåningarna hänvisar man dem till lantbruksvetenskapen i Danmark och Tyskland (Kungl. Maj:ts proposition nr 143/1931, sid. 177, 180). I ett tidigare yttrande i denna fråga har med skäl den politik, som på 1600-talet sökte vinna Skåne för Sverige genom upprättandet av universitetet i Lund, kontrasterats mot den, som 1931 vill beröva samma Skåne det värdefulla kulturferment, som ligger i en till landskapet förlagd lantbrukshögskola.

Undertecknade rektor och prorektor samt lärare vid Lunds universitet inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen och medicinska fakulteten vilja som vår åsikt med skärpa framhålla, att en utveckling av jordbruksforskningen för Mellansveriges vidkommande ej bör köpas med ett upproffrande av Sydsveriges intressen. Vi anse därför den föreslagna degraderingen av Alnarps lantbruksinstitut vara ett ödesdigert slag mot skånskt jordbruk och skånsk jordbruksforskning, och därmed också mot svenskt lantbruk i dess helhet.

Lund i mars 1931.

Axel Moberg.

Universitetets rektor.

F. G. Ask.

Professor i oftalmiatrik.

Henrik Enghoff.

Med. Dr., Docent.

Carl M. Fürst.

Professor emeritus, f. d. vice ordförande i styrelsen för Alnarps lantbruks- och mejeriinstitut, sekreterare i kungl. fysiografiska sällskapet, Lund.

C. G. Björling.

Universitetets prorektor.

Ivar Broman.

Professor i anatomi.

Elis Essen-Möller.

Professor.

Otto Gertz.

Docent i botanik.

Gunnar Ahlgren.

Professor i farmakologi.

V. Walfrid Ekman.

Professor.

J. Forssman.

Professor.

Karl A. Grönwall.

Professor i geologi, Ordt. i kungl. fysiografiska sällskapet.

- Assar Hadding.*
Docent i geologi.
- Torsten Hellman.*
Professor i anatomi.
- Sven Ingvar.*
Professor.
- Erik Larsson.*
Docent i kemi.
- Jörgen Lehmann.*
Med. Dr., Docent i fysiologi.
- Knut Lundmark.*
Professor i astronomi, Förest.
för astr. observatoriet i Lund.
- Einar Naumann.*
Professor i limnologi, Först.
för limnologiska laboratoriet
i Lund och Aneboda.
- John Ohlsson.*
Docent i astronomi.
- Sture A. Siwe.*
Med. Dr., Docent.
- Torsten Skoog.*
Med. Dr., Docent.
- Bernhard Svensson.*
Docent i matematik.
- Göte Turesson.*
Docent i botanik.
- Carl Hammarlund.*
Docent i phytopatologi och mykologi.
- Sven Holgersson.*
Docent i geologi och mineralogi.
- Kj. Otto af Klercker.*
Professor i pediatrik och praktisk medicin.
- Harald Kylin.*
Professor i botanik.
- Axel E. Lindh.*
Docent i fysik.
- Haqvin Malmros.*
Docent, Klinisk laborator.
- H. Nilsson-Ehle.*
Professor i ärtlighetslära.
- Gustaf Petré.*
Professor i kirurgi.
- N. Sjöbring.*
Professor.
- Lennart Smith.*
Professor i kemi.
- Olof Tedin.*
Docent i ärtlighetslära.
- S. D. Wicksell.*
Professor i statistik.
- Nils Zeilon.*
Professor.
- Bertil Hanström.*
Professor.
- Artur Håkansson.*
Docent i botanik.
- John Koch.*
Professor.
- Arvid Lindau.*
Med. Dr., Docent.
- Gustaf Ljunggren.*
Docent i kemi.
- Arne Müntzing.*
Docent i ärtlighetslära.
- Nils Heribert Nilsson.*
Professor h. c. Docent i
ärtlighetslära.
- J. Rasmusson.*
Docent i ärtlighetslära.
- Einar Sjövall.*
Professor.
- Otto Stelling.*
Docent i kemi.
- Gustav Thulin.*
Docent i zoologi.
- E. M. P. Widmark.*
Professor medicinsk och
fysiologisk kemi, ledamot av
styrelsen för Alnarps lant-
bruks- och mejeriinstitut.